

Maatregel 4: Herstel drenkpoelen, pingoruïnes, dobben

De drenkpoelen werden van oudsher aangelegd als drinkpoel voor het vee. Met name op locaties die onder invloed stonden van het zoute water. Daarnaast hadden de poelen nog andere functies als bluswatervoorziening of als irrigatiewater. Tegenwoordig is men niet meer afhankelijk van zoetwaterbronnen en is de (drenk)poel daarmee zijn functie deels verloren. Met het verliezen van de noodzaak, zijn veel (drenk)poelen verwaarloosd geraakt of gedempt.

De kleine geïsoleerde wateren zijn een zeer geschikt habitat voor o.a. amfibieën. Daarnaast dienen poelen/ dobben als leefgebied voor insecten en drinkplaats voor vogels en zoogdieren. Het aanleggen en herstellen van drenkpoelen/ dobben versterkt het cultuurlandschap. Mogelijkerwijs kunnen aangelegde drenkpoelen ook weer functioneel worden ingezet als drinkplaats voor het vee. De maatregel heeft daarnaast een positief effect op de biodiversiteit (Fryske Agenda Herstel Biodiversiteit). Gezien de kosten en hoge archeologische waarden van Pingoruïnes, verwachten wij niet dat dit onderdeel wordt meegenomen in de uitvoering. Bij deze maatregel richten wij ons op de drenkpoelen in het kleigebied en op dobben/poelen op het Friese zandlandschap. [

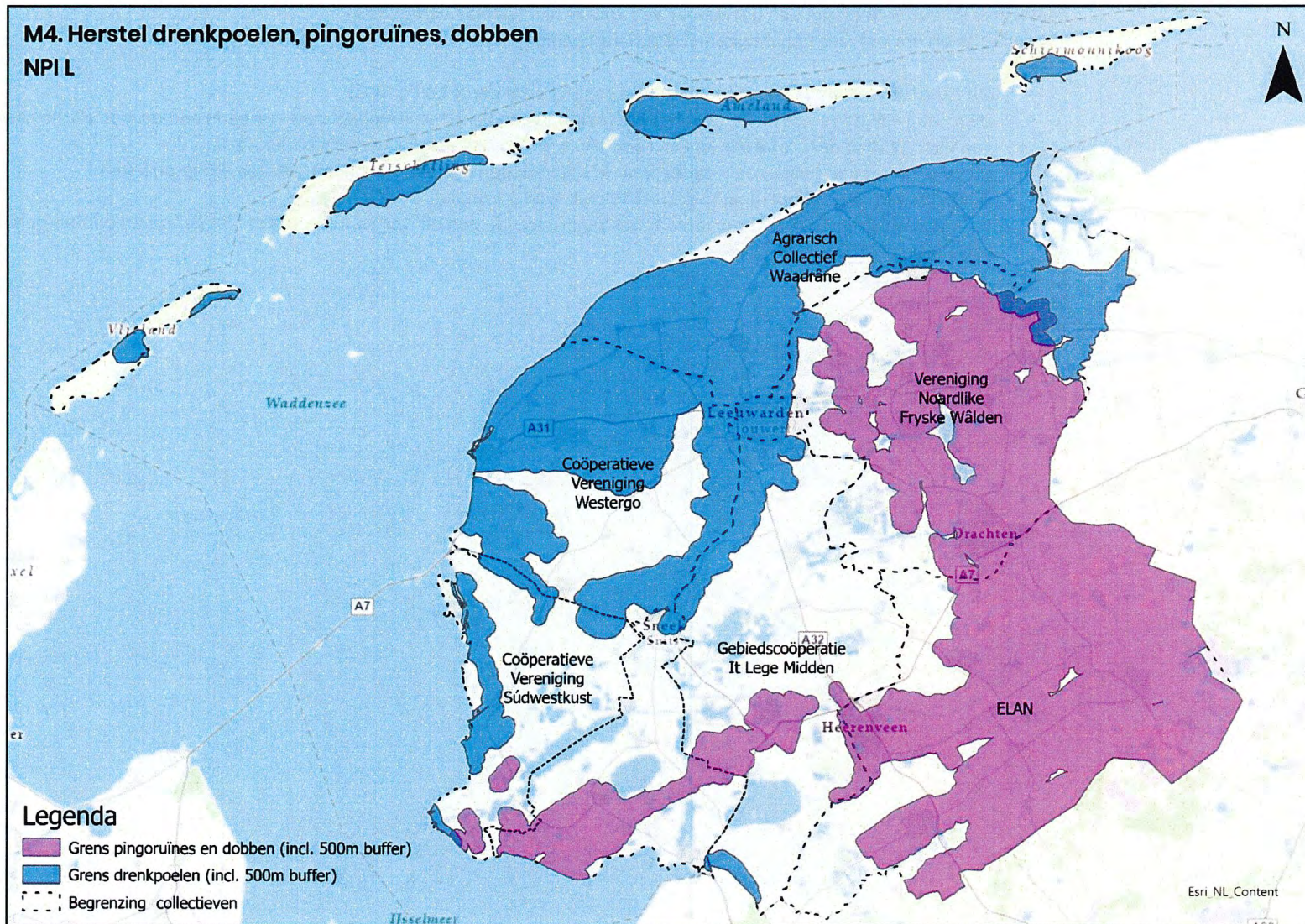
Geografisch criterium	Definitie
Drenkpoelen in landschapstypen kweldervlakte, kwelderwal, oude zeepolders, jonge zeepolders en binnenduinrand. Pingoruïnes en dobben in landschapstypen woudenlandschap, heideontginning, hoogveenontginning, stuwwallandschap en Fries essenlandschap. De locatie van de (drenk)poel is overeenkomstig aan een historische ligging zoals is ingetekend op historische kaarten van voor 1950 of de locatie ligt op een ruimtelijk en landschappelijk vergelijkbare locatie. Alle bovengenoemde gebieden inclusief een randzone van 500 meter.	Betreft de fysieke inrichting van onder andere: het herprofilen of spitten, frezen, inzaaien en rollen. De diameter dient voor drenkpoelen minimaal 10 meter en maximaal 20 meter te bedragen en de vorm dient aan te sluiten op nog bestaande drenkpoelen.

Overige criteria

1. Een onderbouwing van de noodzaak van grond- en bodembewerking zoals ontgraven, ploegen, herprofiëren, spitten of frezen en wat er met eventueel vrijkomende grond gebeurt, waarbij dit in ieder geval niet mag leiden tot demping van sloten of greppels elders.
 - *Bij enkele maatregelen is het noodzakelijk om grondbewerkingen uit te voeren. Denk bijvoorbeeld aan het graven van de natuurvriendelijke oevers of poelen.*
 - *Middels een bureau studie wordt de aanmelding beoordeeld. Eerst wordt onderzocht of de locatie binnen het juiste zoekgebied ligt. Daarnaast worden oude kaarten, het bestemmingsplan en de archeologische kaart beoordeeld. Indien uit bovenstaande analyse geen beperkende factoren aanwezig zijn, mag de locatie meedoen met het project.*
 - *Indien er graafwerkzaamheden worden uitgevoerd, wordt de grond op het aangrenzende perceel verwerkt. Vrijkomende grond wordt niet gebruikt voor het dempen van sloten of greppels elders. In de overeenkomst met de deelnemers wordt vastgelegd waar de grond verwerkt gaat worden. In de voorwaarden wordt duidelijk opgenomen dat vrijkomende grond niet gebruikt mag worden voor het dempen van sloten of greppels.*
2. Een archeologische onderbouwing, rapport of procesvereiste waaruit blijkt dat de activiteiten geen archeologische bezwaren op zullen leveren, voor activiteiten binnen aanvragen die vallen onder Bijlage 1, categorie 4 met betrekking tot pingoruïnes en dobben, categorie 6 met betrekking tot sloten rond terpen en categorie 8 met betrekking tot omgrachting
 - *Bij bovengenoemde activiteiten mogen werkzaamheden alleen worden uitgevoerd, indien voorafgaand de archeologische waarden worden onderzocht. Uitsluitend nadat uit archeologisch onderzoek is gebleken dat er geen archeologische bezwaren worden aangegeven, mogen er herstelmaatregelen worden uitgevoerd.*
3. Er wordt gebruik gemaakt van de cultuurhistorische kaarten of kadastrale kaarten van voor 1950 waaruit blijkt dat het herstel overeenkomstig deze kaarten is, voor activiteiten binnen aanvragen die vallen onder Bijlage 1, categorie 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14 en 15:
 - a. Het herstel mag afwijken van deze kaarten wanneer wordt onderbouwd dat dit landschapshistorisch gezien ook tot een passende situatie leidt;
 - b. Voor categorie 10 mag dit ook een oude luchtfoto of bodemkaart zijn.
 - *Ter onderbouwing van de activiteiten worden eerst bekeken of het betreffende perceel voldoet aan de gestelde geografische criteria (landschapstypenkaart, natuurbeheerplan, etc.). Daarnaast worden oude kaarten gebruikt voor de onderbouwing van de voorgenomen activiteiten. Daarbij kan o.a. gedacht worden aan: topotijdreis, Schotanus (Friesland op kaart), Minuutplannen, Beeldenbank Tresoar, HISGIS, Dotkadata, RCE, etc.*
 - *Naast deze kaarten worden archeologische kaarten (Famke), hoogtekarten (AHN), etc. gebruikt ter onderbouwing en uitwerking van de maatregelen.*

NPI L

Inkoop	: LBF organiseert de inkoop
Uitvoering	: Deelnemer (hiervoor ontvangt een deelnemer een vooraf vastgestelde vergoeding) Aannemer (hiervoor ontvang een deelnemer GEEN vergoeding)
Instandhoudingsperiode	: 10 jaar
Randvoorwaarden	: - Op agrarische grond (als landbouwgrond geregistreerde percelen bij RVO). - De locatie van de (drenk)poel is overeenkomstig aan een historische ligging zoals is ingetekend op historische kaarten van voor 1950 of de locatie ligt op een ruimtelijke en landschappelijk vergelijkbare locatie. - Nieuwe aanleg van poelen op locaties waar in het verleden ook een poel heeft gelegen, krijgt prioriteit. - Diameter van de poel bedraagt minimaal 10 meter en maximaal 20 meter. - Vrijkomende grond wordt ter plaatse in het aangrenzende perceel verwerkt en wordt niet gebruikt voor het dempen van sloten of greppels.
Output	: 15 st.
Werving en controle uitvoering	: Collectieven/ LBF/ BoerenNatuur
Controle uitvoering	: LBF/ Collectieven



Maatregel 5: Herstel agrarische erven

Erven in het agrarische gebied hebben een belangrijke functie, zowel landschappelijk – zeker als het gaat om erven in gebieden met een open landschap, zoals in het lage midden van de provincie en vooral ook in het kleigebied – als ecologisch. De boerderijen in het agrarische gebied zijn de parels in het landschap. De erven worden vaak als ‘stepping-stone’ gezien binnen een ecologisch netwerk. Veel inheemse soorten gebruiken de erven als leefgebied om van het ene gebied naar het andere gebied te kunnen migreren. Dit betreft o.a. soorten met een beperkte mobiliteit (zoals de egel). Groene elementen op een erf zijn niet alleen zeer waardevol voor het versterken en behouden van allerlei kenmerkende plant- en diersoorten die in de elementen foerageren en broeden (goed voor de biodiversiteit), maar zorgen bovendien voor een aantrekkelijk landschap om in te recreëren en te wonen. Waarbij bedrijfsvoering en landschappelijke inpassing op een goede manier gecombineerd kunnen worden op het erf. De plannen houden dan ook rekening met de aanwezige gebiedswaarden die als basis dienen voor de inrichting van het perceel, zoals bodemsoort, hydrologie, streekeigen beplanting en functies. Het doel van deze maatregel is om bebouwing beter in te passen en de biodiversiteit te versterken, door middel van het terugbrengen van beplanting dat typerend is voor boerenerven. De aanwezige gebiedswaarden dienen als basis voor de inrichting van het erf. Daarbij wordt uitgegaan van streekeigen en inheemse beplanting.

Geografisch criterium	Definitie
Boerenerven in gebruik van een agrarisch bedrijf of voormalige boerenerven die niet meer in gebruik zijn als agrarisch bedrijf. De inrichtingsmaatregel geldt voor het hele erf, als (tenminste een deel van het erf) buiten de bebouwde kom is gelegen.	Betreft de fysieke inrichting van onder andere: herstel, aanleg en eenmalig groot onderhoud van erfbeplanting, omgrachting en voorzieningen zoals bomenrijen/windsingels rond stallen, boomgaard, inrichting van bijenweide, kruidenstrook, voederhagen aansluitend op het boeren erf en andere maatregelen.
Alle landschapstypen.	

Overige criteria

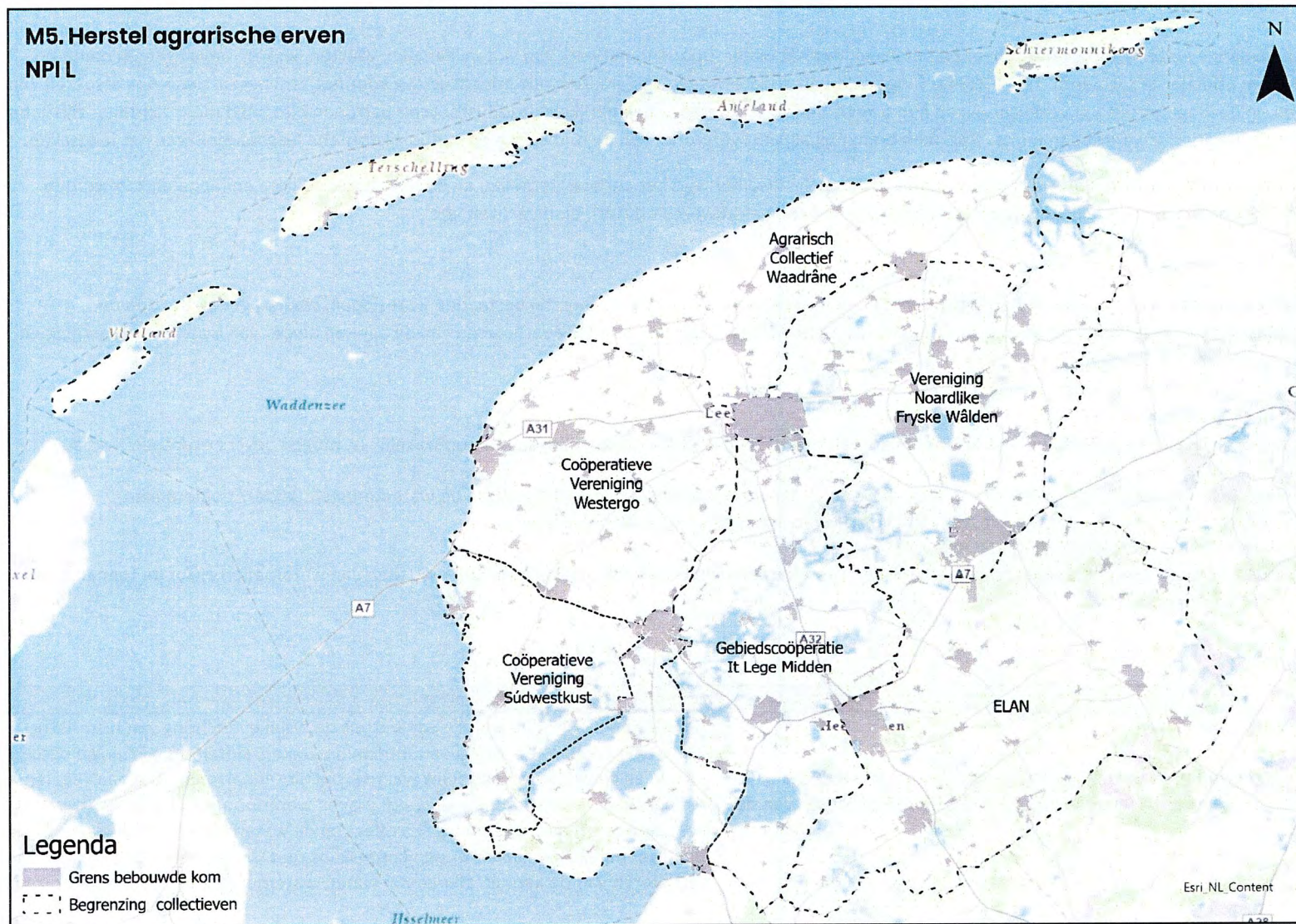
1. Een beschrijving waaruit blijkt dat het binnen een activiteit te gebruiken zaai- en of plantmateriaal inheems, is en passend bij de betreffende bodemsoort. Indien er voor het gebied een bestaand beheer- of inrichtingsplan en/of een historisch ontwerp aanwezig is dient te worden beschreven dat het hierop aansluit;
 - *Het zaai- en of plantmateriaal dat wordt toegepast wordt afgestemd op de locatie, het landschapstype en -element, bodemsoort. Voor landschappelijke structuren wordt inheems en streekeigen beplanting of mengsels aangehouden. Voor de beplanting wordt, indien beschikbaar, zoveel mogelijk autochtoon plantmateriaal ingekocht. Bij erven of state/kloosterterreinen wordt zoveel mogelijk aangesloten op de historische toegepaste soorten, afgestemd op het voorkomende bodemtype.*
2. Een toelichting waaruit blijkt dat de verwezenlijking van de landschappelijke en cultuurhistorische doelstellingen zo veel mogelijk in combinatie met doelstellingen ten aanzien van flora en/of fauna en/of indien van toepassing water, worden behaald;
 - *Gedurende de uitvoering van het project wordt rekening gehouden met de landschappelijk en cultuurhistorische doelstellingen. De landschappelijke en cultuurhistorische structuren worden zoveel mogelijk overeenkomstig oude kaarten, foto's of oude plannen*

NPI L

uitgevoerd. Daarbij wordt per locatie bekeken wat de beste uitvoeringsmethodiek is voor het versterken van de landschappelijk en cultuurhistorische waarden. Tevens wordt rekening gehouden met de verscheidenheid aan landschapstypes. In open gebied of weidevogelgebieden wordt geen opgaande beplanting aangebracht, waar dat niet passend is.

- *Bij het inrichten van de locaties wordt rekening gehouden met de ecologische waarden. Zo wordt beplanting of mengsels afgestemd op bodemsoort. Er wordt streekeigen en inheemse beplanting of mengsels ingekocht. Daarbij wordt indien noodzakelijk advies ingewonnen van experts (o.a. voor het toepassen van kruidenrijke grasmengsels).*

Inkoop	:	LBF organiseert de inkoop
Uitvoering	:	Deelnemer (hiervoor ontvangt een deelnemer GEEN vergoeding), beplanting, materialen, etc. worden kosteloos aan de deelnemer verstrekt.
Instandhoudingsperiode	:	10 jaar
Randvoorwaarden	:	- Boerenerven in gebruik van een agrarisch bedrijf of voormalige boerenerven die niet meer in gebruik zijn als agrarisch bedrijf (in bezit van BRS nummer) - Het erf moet (tenminste een deel van het erf) buiten de bebouwde kom liggen. - Indien er sprake is van vrijkomende grond, wordt in het plan opgenomen waar deze op locatie verwerkt wordt. Vrijkomende grond wordt ter plaatse in het aangrenzende perceel verwerkt en wordt niet gebruikt voor het dempen van sloten of greppels.
Output	:	50 st.
Werving en controle uitvoering	:	Collectieven/LBF/ BoerenNatuur
Controle uitvoering	:	Collectieven/ LBF



Maatregel 6: Herstel historische waterlopen

De Friezen hebben eeuwenlange ervaring met waterbeheer en het leven met het water. Door een netwerk van sloten, kanalen, vaarten, wijken, opvaarten en dammen, wist men het watersysteem effectief te reguleren. Tegelijkertijd fungeerden deze waterwegen een waardevolle infrastructuur voor het aanvoeren, maar ook afvoeren van materialen en goederen. In de loop der tijd zijn veel vaarwegen hun functie verloren, waardoor belangrijke cultuurhistorische patronen niet altijd meer zichtbaar zijn in het landschap. Het herstel van historische waterlopen en/of -systemen draagt bij aan het vergroten van de ruimtelijke en cultuurhistorische leesbaarheid van het landschap.

Daarnaast leveren dergelijke ingrepen een positieve bijdrage aan de ecologische kwaliteit van het onderwatermilieu en de bijbehorende flora en fauna en kan worden voldaan aan een verscheidenheid aan doelstellingen, zoals klimaatdoelstellingen, waterkwaliteit (KRW), biodiversiteit, etc.

Bij deze maatregel is het toegestaan om zowel kwantitatief (nieuw te graven waterloop) of kwalitatief (herstel bestaande waterlopen, waarbij geen effect op de waterbeschikbaarheid plaatsvindt) waterlopen te herstellen. Koppelkansen met klimaatadaptatie, voor het verbeteren van de aan- en afvoer van water, waterberging en zoetwatervoorraad zijn tevens mogelijkheden.

Bij deze maatregel gaat het specifiek om:

- Herstel oorspronkelijk historisch profiel. Indien t.b.v. het bevorderen van de ecologische doelstellingen het noodzakelijk is, mogen oevers eventueel verflauwt worden;
- Structureel of variabel (seizoensmatig) verhogen van waterpeilen met inbegrip van herstel en verhoging van de waterkeringen (kades/ polderdijken);
- Aanleg van duikers (Ø 50-70 cm, waarvan tenminste 1/3 boven de waterspiegel ligt t.o.v. het winterpeil);
- Aanleg of verwijderen van kunstwerken, dammen, stuwen;
- Integraal systeemherstel van een gebied (gecombineerd met één of meerdere van de andere maatregelen. Het verlagen van waterpeilen en/of de toename van waterafvoer is niet toegestaan).

Geografisch criterium	Definitie
Alle landschapstypen. Huidige hoofdwatgangen van Wetterskip Fryslân zijn uitgesloten. In sommige gevallen kan een vergunning van het Wetterskip nodig zijn voor het uitvoeren van de maatregel.	Herstel van historische waterlopen betreft de fysieke inrichting van historische vaarwegen, opvaarten, hoogveenontginningswijken, sloten rond kruinige percelen en terpen en cultuurlandschappelijk waardevolle slotenpatronen. De maatregelen kunnen zowel kwantitatief (nieuwe te graven waterloop) of kwalitatief (herstel bestaande waterloop, waarbij geen effect op de waterbeschikbaarheid plaatsvindt) zijn. In sommige gevallen is er een koppelkans met klimaatadaptatie, voor het verbeteren van de aan- en afvoer van water, waterberging en zoetwatervoorraad.

	Onder de fysieke inrichting valt onder andere: - Herstel van de waterloop waarbij het wenselijk is dat zoveel mogelijk historisch profiel te doen waarbij afgeweken mag worden wanneer dit noodzakelijk is voor ecologische eisen, bv. Verflauwing oevers of recreatieve doeleinden; - Structureel of variabel (seizoensmatig), verhogen van waterpeilen met inbegrip van herstel en verhoging van waterkeringen (kaden/polderdijken); - Aanleg van duikers met een doorsnede tussen de 50 en 70 cm waarvan tenminste 1/3 van de doorsnede van de duiker boven de waterspiegel ligt. Hierbij dient te worden uitgegaan van het ter plaatse geldende winterpeil van Wetterskip Fryslân; - Aanleg of verwijderen van kunstwerken/dammen/stuwen, wanneer deze noodzakelijk zijn voor de investeringen zoals genoemd onder a. en b. of om te komen tot integraal systeemherstel van een gebied, wanneer deze gecombineerd worden met één of meerdere van andere maatregelen uit deze bijlage. Wenselijk hierbij is dat het waterpeil niet naar beneden gaat en/of de waterafvoer van het gebied niet toeneemt.
--	--

Overige criteria

- Een onderbouwing van de noodzaak van grond- en bodembewerking zoals ontgraven, ploegen, herprofilen, spitten of frezen en wat er met eventueel vrijkomende grond gebeurt, waarbij dit in ieder geval niet mag leiden tot demping van sloten of greppels elders;
 - Indien graafwerkzaamheden worden uitgevoerd, wordt de vrijkomende grond zoveel mogelijk op het aangrenzende perceel verwerkt. Vrijkomende grond wordt niet gebruikt voor het dempen van sloten of greppels elders op het terrein (dit wordt in een overeenkomst vastgelegd).*
- Er wordt gebruik gemaakt van de cultuurhistorische kaarten of kadastrale kaarten van voor 1950 waaruit blijkt dat het herstel overeenkomstig deze kaarten is, voor activiteiten binnen aanvragen die vallen onder Bijlage 1, categorie 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14 en 15:
 - Het herstel mag afwijken van deze kaarten wanneer wordt onderbouwd dat dit landschapshistorisch gezien ook tot een passende situatie leidt;
- Een toelichting van de noodzakelijkheid van het grondwerk en een toelichting wat er met eventueel vrijkomende grond is gebeurd, waarbij dit in ieder geval niet mag hebben geleid tot demping van sloten of greppels elders;
 - Indien graafwerkzaamheden worden uitgevoerd, wordt in de overeenkomst met de deelnemer vastgelegd hoe omgegaan moet worden met de vrijkomende grond. Zo mag de vrijkomende grond niet gebruikt worden voor het dempen van sloten of greppels elders. In het plan voor de deelnemers wordt aangegeven waar de vrijkomende grond verwerkt moet worden. Doorgaans zal de vrijkomende grond op het aangrenzende perceel worden verwerkt.*
- Een toelichting, indien van toepassing, waaruit blijkt of de uit te voeren watermaatregelen wel of geen invloed hebben op de beschikbaarheid van water en daarmee sprake is van 70% of 100% subsidie voor de watermaatregelen;
 - De activiteiten waarbij watermaatregelen worden uitgevoerd, hebben geen invloed op de beschikbaarheid (kwantiteit) van water. Bij maatregel 6 worden de activiteiten zoveel mogelijk afgestemd met Wetterskip Fryslân.*

NPI L

- b. Het herstel van historische waterlopen (historische vaarwegen, opvaarten, hoogveenontginningswijken, sloten rond kruinige percelen en terpen en cultuurlandschappelijke slootpatronen) kunnen zowel kwantitatief (nieuw te graven waterloop) of kwalitatief (herstel bestaande waterlopen waarbij geen effect op de waterbeschikbaarheid plaatsvindt) zijn.*
5. Een toelichting, indien van toepassing, waaruit blijkt dat de uit te voeren watermaatregelen zijn toegestaan op de projectlocatie. Hiervoor kan de kaart in de maatregelenlijst worden gebruikt en de bijhorende tabel in de toelichting op Bijlage 1.
- a. Aanmeldingen worden gecontroleerd aan de hand van de gestelde randvoorwaarden. Zo wordt bekeken of de betreffende locatie in het juiste zoekgebied ligt.*
- b. In principe zijn werkzaamheden langs hoofdwatervgangen niet toegestaan binnen het project, tenzij het om natuurvriendelijke of flauwe oevers gaat. In deze gevallen mogen alleen maatregelen uitgevoerd worden, als het waterschap instemt met de voorgenomen werkzaamheden.*

Inkoop	: LBF organiseert de inkoop
Uitvoering	: Deelnemer (hiervoor ontvangt een deelnemer een vooraf vastgestelde vergoeding) Aannemer (hiervoor ontvangt een deelnemer GEEN vergoeding)
Instandhoudingsperiode	: 10 jaar
Randvoorwaarden	: - Op agrarische grond (als landbouwgrond geregistreerde percelen bij RVO). - Herstel oorspronkelijk historisch profiel - Vrijkomende grond wordt ter plaatse in het aangrenzende perceel verwerkt en wordt niet gebruikt voor het dempen van sloten of greppels elders.
Output	: 3 st.
Werving en controle uitvoering	: Collectieven/ LBF/ BoerenNatuur
Controle uitvoering	: LBF/ Collectieven

